

Rasuta organizacija datoteke

*Struktura, formiranje, traženje,
obrada, ažuriranje, primena i
ocena*

Sadržaj

- Rasute organizacije datoteka
- Statička rasuta organizacija datoteke
- Dinamička rasuta organizacija datoteke

Rasute organizacije datoteka

- **Rasuta organizacija datoteke**

- često se, u najširem značenju, naziva i direktnom jer se

- slogu ili grupi slogova pristupa direktno na osnovu poznavanja adrese memorijske lokacije u kojoj su smešteni
 - adresa lokacije dobija transformacijom vrednosti identifikatora sloga u adresu

- **identifikator** – skup obeležja čije vrednosti jednoznačno određuju slogove datoteke

- identifikator može a ne mora pripadati skupu obeležja tipa sloga datoteke – **interni** ili **eksterni**
 - **interni identifikator** - po pravilu, primarni ključ datoteke
 - **eksterni identifikator** - vrednosti identifikatora pridružuju se svakom slogu eksterno, van konteksta sadržaja datoteke

Rasute organizacije datoteka

- **Rasuta organizacija datoteke**

- transformacija vrednosti identifikatora u adresu

- $h: \text{dom}(K) \rightarrow A$

- K - domen identifikatora

- A - skup adresa lokacija memorijskog prostora datoteke

- vrste transformacija vrednosti identifikatora u adresu

- **deterministička**

- funkcija h je injektivna

- svakoj vrednosti identifikatora odgovara jedna adresa

- svakoj adresi odgovara najviše jedna vrednost identifikatora

- **probabilistička**

- svakoj vrednosti identifikatora odgovara jedna adresa

- jednoj adresi može odgovarati više rezultata transformacije

- metoda za generisanje pseudoslučajnih brojeva

Rasute organizacije datoteka

- **Rasuta organizacija datoteke**

- fizička struktura podataka ne sadrži informaciju o vezama između slogova logičke strukture datoteke
 - u dve fizički susedne lokacije mogu a ne moraju biti memorisani logički susedni slogovi
 - slogovi su, na slučajan način, rasuti po memorijskom prostoru datoteke

- **Baket**

- tradicionalan naziv za blok kod rasutih datoteka
- faktor baketiranja b ($b \geq 1$) = faktor blokiranja f
- transformacijom h vrednost identifikatora pretvara se u adresu baketa

Rasute organizacije datoteka

• Primer - rasuta datoteka - D_{ras}

- slogova $N = 10$
- faktor baketiranja
 $b = 3$
- datoteci je dodeljeno
 $B = 5$ baketa
- identifikator
 - primarni ključ datoteke
- transformacija
 - $h(k_i) = 1 + k(S_i) \pmod{B}$
 $i \in \{1, \dots, N\}$
 - rezultat : relativna
adresa baketa
iz skupa $\{1, 2, 3, 4, 5\}$

1

15	$p(S_4)$	25	$p(S_7)$		

2

3

07	$p(S_2)$	27	$p(S_9)$		

4

03	$p(S_3)$	23	$p(S_8)$	13	$p(S_{10})$

5

34	$p(S_1)$	19	$p(S_5)$	29	$p(S_6)$

Rasute organizacije datoteka

- **Vrste rasutih datoteka**

- s obzirom na način alokacije memorijskog prostora

- **statičke**

- veličina adresnog prostora određuje se i kompletno alocira unapred, statički
 - ne može se menjati tokom eksploatacije

- **dinamičke**

- veličina dodeljenog adresnog prostora menja se tokom ažuriranja, saglasno potrebama

- istorijski gledano, statičke rasute datoteke nastale su znatno ranije od dinamičkih

Rasute organizacije datoteka

- **Opšti postupak formiranja statičke rasute**
 - statičkoj rasutoj datoteci, u postupku formiranja, dodeljuje se $Q = bB$ lokacija, $N \leq Q$
 - nakon formiranja, Q se više ne može menjati
 - **faktor popunjenosti**
 - $q = N / Q, \quad 0 < q \leq 1$
 - redosled smeštanja slogova u datoteku je nevažan
 - i u slučaju determinističke i probabilističke transformacije
 - slogovi se upisuju saglasno hronološkom redosledu nastanka
 - upisu sloga prethodi neuspešno traženje, na osnovu obavljene transformacije identifikatora u adresu
 - slog se smešta u baket sa izračunatom adresom

Sadržaj

- Rasute organizacije datoteka
- Statička rasuta organizacija datoteke
- Dinamička rasuta organizacija datoteke

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Opšte karakteristike rasute datoteke sa probabilističkom transformacijom**
 - ključ
 - često uzima vrednosti iz veoma velikog opsega mogućih vrednosti
 - ograničenog samo brojem pozicija p i brojem dozvoljenih vrednosti v koju svaka pozicija može imati
 - može uzimati jednu od v^p ili $v^p - 1$ vrednosti
 - veličina adresnog prostora dodeljenog datoteci
 - broj lokacija $Q = Bb$
 - B - broj baketa, b - broj lokacija u baketu
 - N - broj aktuelnih slogova u datoteci
 - po pravilu, mnogo manji od broja mogućnih vrednosti ključa

$$v^p \gg Q \geq N$$

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Metode probabilističke transformacije**
 - uvode se kako bi se prevazišli nedostaci do kojih dovodi deterministička transformacija vrednosti ključa u adresu
- Ciljevi:
 - što ravnomernija raspodela slogova u adresnom prostoru
 - pseudoslučajna transformacija vrednosti ključa u adresu
 - pravilna upotreba adresnog prostora

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Metode probabilističke transformacije**

- koraci probabilističke transformacije vrednosti ključa

$$h: \text{dom}(K) \rightarrow A$$

- (1) pretvaranje nenumeričke u numeričku vrednost ključa:

$$k(S) \in \{0, 1, \dots, v^p - 1\}$$

- očekivano, osnova brojnog sistema: $v = 10$
- p – broj cifara numeričke vrednosti ključa

- (2) pretvaranje numeričke vrednosti ključa $k(S)$ u pseudoslučajan broj $T(k(S))$, ili skraćeno T

$$T \in \{0, 1, \dots, v^n - 1\}$$

- n – dozvoljeni broj cifara relativne adrese $A \in \{1, \dots, B\}$

$$n = \lceil \log_v B \rceil, \quad 1 \leq n \leq p$$

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Metode probabilističke transformacije**

- koraci probabilističke transformacije vrednosti ključa

$$h: \text{dom}(K) \rightarrow A$$

- (3) dovođenje vrednosti pseudoslučajnog broja T u opseg dozvoljenih vrednosti relativne adrese $\{1, \dots, B\}$

$$A = 1 + \lfloor kT \rfloor, \quad k = \frac{B}{v^n}$$

- $A \in \{1, \dots, B\}$
- (4) pretvaranje relativne u mašinsku adresu
 - opšti zadatak metode pristupa
 - rezultat primene prva tri koraka je relativna adresa

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Metode probabilističke transformacije**
 - tri često upotrebljavane metode
 - metoda ostatka pri deljenju
 - metoda centralnih cifara kvadrata ključa
 - metoda preklapanja

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Metoda ostatka pri deljenju**

- relativna adresa A – celobrojni ostatak pri deljenju numeričke vrednosti ključa

$$T = k(S)(\text{mod } m)$$

- m – ceo broj, takav da:

$$v^{n-1} < m \leq v^n$$

$$A = 1 + \left\lfloor \frac{B}{m} T \right\rfloor, \quad k = \frac{B}{m}$$

- kada se izabere da je $m = B$:

$$A = 1 + k(S)(\text{mod } B)$$

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Metoda ostatka pri deljenju**
 - preporuke za izbor vrednosti m
 - kako bi rezultat transformacije bio što slučajniji broj, a transformacija što ravnomernija
 - m ne treba da bude paran broj, jer tada
 - neparne vrednosti ključa daju neparne vrednosti relativne adrese, a
 - parne vrednosti ključa daju parne adrese
 - m ne treba da bude stepen osnove brojnog sistema
 - jer bi tada cifre najmanje težine ključa predstavljale relativnu adresu bez obzira na vrednost ostalih cifara
 - najpogodnije da m predstavlja
 - prost broj ili
 - neparan broj sa relativno velikim prostim činiocima

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Metoda ostatka pri deljenju**
 - Primer: $B = 5$, $m = B$

S_i	S_1	S_2	S_3	S_4	S_5	S_6	S_7	S_8	S_9
$k(S_i)$	34	7	3	15	19	29	64	43	23
T_i	4	2	3	0	4	4	4	3	3
A_i	5	3	4	1	5	5	5	4	4

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Metoda ostatka pri deljenju**

- pogodna za primenu kada se vrednosti ključa javljaju u paketima
 - pojedini intervali u opsegu dozvoljenih vrednosti ključa gusto zaposednuti aktuelnim vrednostima ključa
 - između njih intervali sa neaktuelnim vrednostima ključa

- slogovi sa sukcesivnim vrednostima ključa iz paketa dobijaju adrese fizički susednih baketa
 - što rezultuje ravnomernim zaposedanjem baketa

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Metoda centralnih cifara kvadrata ključa**
 - vrednost ključa diže se na kvadrat
 - uzima se onoliko centralnih cifara kvadrata vrednosti ključa koliko pozicija treba da sadrži relativna adresa
 - formira se pseudoslučajan broj T
 - vrši se centriranje i normiranje pseudoslučajnog broja na zadati opseg relativnih adresa

- **Metoda centralnih cifara kvadrata ključa**

- vrednost ključa $k(S) \in \{0, 1, \dots, v^p - 1\}$ u polinomijalnom obliku:

$$k(S) = \sum_{i=0}^{p-1} a_i v^i, \quad a_i \in \{0, 1, \dots, v-1\}$$

- kvadrat u vrednosti ključa u polinomijalnom obliku:

$$(k(S))^2 = \sum_{i=0}^{2p-1} c_i v^i, \quad c_i \in \{0, 1, \dots, v-1\}$$

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Metoda centralnih cifara kvadrata ključa**

- iz niza cifara kvadrata ključa $(c_{2p-1}, c_{2p-2}, \dots, c_1, c_0)$ izdvaja se podniz od n centralnih cifara

$$(c_{t+n-1}, c_{t+n-2}, \dots, c_{t+1}, c_t)$$

- t – pozicija najlakše cifre podniza $t = \left\lfloor p - \frac{n}{2} \right\rfloor$
- formira se pseudoslučajni broj T :

$$T = \sum_{i=0}^{n-1} c_{t+i} v^i$$

- relativna adresa matičnog baketa A : $A = 1 + \left\lfloor \frac{B}{v^n} T \right\rfloor$

Statička rasuta organizacija datoteke

• Metoda centralnih cifara kvadrata ključa

– Primer:

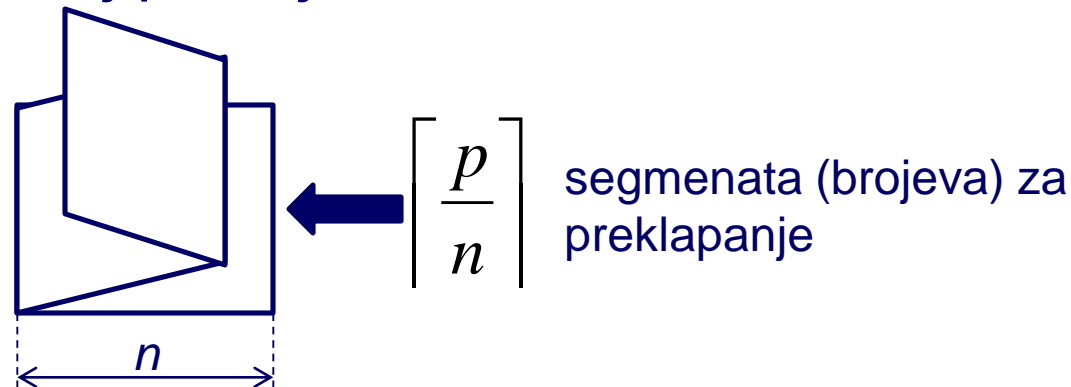
- $p = 2, v = 10,$
- $B = 20, n = 2,$
- $t = 1, k = B / v^n = 0,2$

S_i	S_1	S_2	S_3	S_4	S_5	S_6	S_7	S_8	S_9
$k(S_i)$	34	7	3	15	19	29	64	43	23
$(k(S_i))^2$	1156	0049	0009	0225	0361	0841	4096	1849	0529
T_i	15	04	00	22	36	84	09	84	52
A_i	4	1	1	5	8	17	2	17	11

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Metoda preklapanja**

- cifre ključa premeštaju se kao pri savijanju, tj. preklapanju hartije
- vrši se sabiranje preklapljenih vrednosti po modulu v^n
- pogodna za primenu
 - kada je broj pozicija vrednosti ključa p mnogo veći od broja pozicija relativne adrese n
- preklapanje se izvodi po osama koje zdesna u levo određuje broj pozicija n relativne adrese

Statička rasuta organizacija datoteke

- Metoda preklapanja**

- vrednost ključa $k(S) \in \{0, 1, \dots, v^p - 1\}$ u polinomijalnom obliku:

$$k(S) = \sum_{i=0}^{p-1} a_i v^i, \quad a_i \in \{0, 1, \dots, v-1\}$$

- pseudoslučajan broj T

$$T = \left(\sum_{k=0}^q \sum_{i=0}^{n-1} c_r v^i + \sum_{k=1}^q \sum_{i=0}^{n-1} c_s v^i \right) (\text{mod } v^n)$$

$$q = \left\lfloor \frac{p}{2n} \right\rfloor, \quad r = 2kn + i, \quad s = 2kn - i - 1$$

$$c_r = \begin{cases} a_r, & \text{za } r < p \\ 0, & \text{za } r \geq p \end{cases} \quad \text{i} \quad c_s = \begin{cases} a_s, & \text{za } s < p \\ 0, & \text{za } s \geq p \end{cases}$$

Statička rasuta organizacija datoteke

• Metoda preklapanja

– relativna adresa matičnog baketa A : $A = 1 + \left\lfloor \frac{B}{v^n} T \right\rfloor$

– Primer:

- $p = 6, v = 10,$
- $B = 20, n = 2,$
- $\lceil p / n \rceil = 3, k = B / v^n = 0,2$
- $k(S_1) = 341201, T_1 = (01 + 21 + 34) \bmod 10^2 = 56$

S_i	S_1	S_2	S_3	S_4	S_5	S_6	S_7	S_8	S_9
$k(S_i)$	<u>341201</u>	<u>237896</u>	<u>465210</u>	<u>542812</u>	<u>191378</u>	<u>296532</u>	<u>641000</u>	<u>430025</u>	<u>231258</u>
T_i	56	6	81	48	28	17	65	68	2
A_i	12	2	17	10	6	4	14	14	1

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Karakteristike probabilističke transformacije**

- pojava slogova **sinonima**

- dve različite vrednosti ključa mogu transformacijom dobiti istu relativnu adresu
- slogovi sinonimi – slogovi koji transformacijom dobiju iste relativne adrese

$$k(S_i) \neq k(S_j), h(k(S_i)) = h(k(S_j))$$

- **matični baket**

- baket čija relativna adresa predstavlja rezultat transformacije
- slogovi se uvek smeštaju u matični baket dok se ne popuni

- **primarni slog**

- slog koji je smešten u matični baket

- metoda transformacije particionira skup mogućih vrednosti ključa na B skupova sinonima

- **Karakteristike probabilističke transformacije**
 - **prekoračilac**
 - slog koji ne može biti smešten u matični baket, usled njegove popunjenosti
 - mora se smestiti u neki drugi baket ili drugu lokaciju
 - definiše se poseban postupak za smeštanje prekoračilaca
 - pojava prekoračilaca je nepoželjna, jer
 - zahteva poseban postupak za pronalaženje nove slobodne lokacije za smeštaj prekoračilaca
 - dovodi do produženja vremena pristupa pri kasnijem traženju slogova prekoračilaca

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Karakteristike probabilističke transformacije**

- verovatnoća pojave sinonima zavisi od
 - raspodele vrednosti ključa unutar opsega dozvoljenih vrednosti
 - odabrane metode transformacije
 - faktora popunjenosti memorijskog prostora

$$q = \frac{N}{Q} = \frac{N}{bB}$$

- broj prekoračilaca će biti manji
 - što su slogovi ravnomernije raspoređeni po baketima
 - što je faktor popunjenosti manji
 - što je faktor baketiranja veći
- pojava prekoračilaca je neminovnost

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Projektovanje rasute datoteke**

- pri projektovanju utvrđuju se
 - faktor popunjenosti memorijskog prostora q
 - faktor baketiranja b
 - metoda transformacije vrednosti ključa u adresu
 - postupak za smeštanje prekoračilaca
- ova opredeljenja donose se s obzirom na
 - raspodelu vrednosti ključa unutar opsega mogućnih vrednosti
 - veličinu sloga
 - broj slogova
 - obim i karakter ažuriranja datoteke
 - učestalost traženja u datoteci

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Karakteristike probabilističke transformacije**
 - izbor faktora popunjenosti
 - ostvaruje veliki uticaj na karakteristike rasuto organizovane datoteke
 - za malo q
 - verovatnoća pojave više slogova u jednom skupu sinonima je takođe mala ali je malo i iskorišćenje memorijskog prostora
 - za veliko q (blizu 1)
 - iskorišćenje memorijskog prostora je dobro, ali je velika verovatnoća pojave sinonima i prekoračilaca
 - u praksi se bira $q \leq 0,8$

- **Karakteristike probabilističke transformacije**
 - izbor faktora baketiranja
 - utiče na očekivani broj prekoračilaca po jednom baketu, pri datom faktoru popunjenosti q
 - s porastom faktora baketiranja b
 - verovatnoća pojave prekoračilaca opada
 - ali raste vreme razmene sadržaja baketa između diska i OM
 - putem jednog baketa učitava se veći broj, potencijalno nepotrebnih slogova u OM
 - sa smanjenjem faktora baketiranja b
 - povećava se očekivani broj prekoračilaca
 - za isti N i q povećava se broj baketa B i poboljšava se preciznost transformacije
 - u praksi, bira se $b \leq 10$

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Projektovanje rasute datoteke**
 - za zadati b , q i N , broj baketa je:

$$B = \left\lceil \frac{N}{bq} \right\rceil$$

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Vrste statičkih rasutih organizacija**
 - **rasute datoteke s jedinstvenim adresnim prostorom**
 - datoteka sa linearnim traženjem lokacije za smeštaj prekoračilaca – sa otvorenim načinom adresiranja
 - s fiksnim korakom k , $k \geq 1$
 - sa pseudo-slučajno odabranim korakom k , $k \geq 1$
 - datoteka sa sprezanjem prekoračilaca u jedinstvenom adresnom prostoru – primarnoj zoni
 - **rasute datoteke sa zonom prekoračenja**
 - sa serijskom zonom prekoračenja
 - sa spregnutom zonom prekoračenja

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta s linearnim traženjem prekoračilaca**

- s fiksnim korakom k

- ukoliko je matični baket popunjen, slog se smešta u prvu narednu slobodnu lokaciju

- s obzirom na poziciju matičnog baketa

$$A_0 = h(k(S))$$

$$A_n = (A_{n-1} + k) \bmod B, \text{ za } n \geq 1$$

- **traženje slučajno odabranog sloga - prekoračioca**

- linearnom metodom

- zaustavlja se na

- a) pronađenom slogu, ako je uspešno
- b) prvoj slobodnoj lokaciji, ako je neuspešno
- c) ponovnim nailaskom na matični baket, ako je neuspešno, a cela datoteka kompletno popunjena

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta s linearnim traženjem prekoračilaca**
 - s fiksnim korakom k
 - **upis novog sloga - prekoračioca**
 - pronalaženjem prve slobodne lokacije iza matičnog baketa
 - **brisanje postojećeg sloga**
 - **logičko**, potrebna tri statusa sloga
 - a) aktuelan, b) neaktuelan i c) slobodna lokacija
 - **fizičko**, uz lokalnu reorganizaciju memorijskog prostora
 - primarnog sloga, kada ne postoje prekoračioci
 - » oslobađa se lokacija
 - primarnog sloga, kada postoje prekoračioci ili prekoračioca
 - » svi prekoračioci (ne samo za dati matični baket) pomeraju se za jednu poziciju prema matičnom baketu
 - » pri pomeranju, prekoračilac ne sme da pređe ispred svog matičnog baketa

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta s linearnim traženjem prekoračilaca**
 - s fiksnim korakom k
- glavni nedostaci
 - **(A) efekat nagomilavanja prekoračilaca**
 - prekoračioc i iz jednih baketa izazivaju pojavu prekoračilaca iz drugih baketa
 - sve više raste verovatnoća zauzeća prve prazne lokacije iza sve dužeg lanca zauzetih lokacija
 - **(B) neefikasno traženje**
 - traženje se vrši i u baketima koji ne sadrže slogove iz istog skupa sinonima
 - **(C) neefikasno neuspešno traženje**
 - zaustavlja se tek nailaskom na prvu slobodnu lokaciju

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta s linearnim traženjem prekoračilaca**
 - sa slučajno odabranim korakom k , $k \geq 1$
 - **Rasuta datoteka sa slučajnim traženjem**
 - ukoliko je matični baket popunjen, slog se smešta u narednu slobodnu lokaciju, udaljenu za $k \geq 1$ pozicija
 - s obzirom na poziciju matičnog baketa
 - k se određuje na pseudo-slučajan način
 - predstavlja rezultat druge probabilističke transformacije, primenjene na vrednost identifikatora – ključa sloga

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta s linearnim traženjem prekoračilaca**

- sa slučajno odabranim korakom k , $k \geq 1$
- dve probabilističke transformacije

$$A_0 = h_1(k(S)) \in \{1, \dots, B\}$$

$$k = h_2(k(S)) \in \{1, \dots, B - 1\}$$

$$A_n = 1 + (A_{n-1} + k - 1) \bmod B, \text{ tj.}$$

$$A_n = 1 + (A_{n-1} + h_2(k(S)) - 1) \bmod B, \text{ za } n \geq 1$$

- k i B moraju biti uzajamno prosti brojevi
 - kako bi se obezbedio, u najgorem slučaju, siguran obilazak svih mogućih baketa
 - u cilju pronalaska prve slobodne lokacije
 - pošto je k slučajna veličina, bira se da B bude prost broj
 - primer: $k = h_2(k(S)) = 1 + k(S) \bmod (B - 1)$

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta s linearnim traženjem prekoračilaca**
 - sa slučajno odabranim korakom k , $k \geq 1$
- glavna motivacija
 - izbegavanje efekta nagomilavanja prekoračilaca
- pozitivan efekat
 - prekidanje dugačkih lanaca zauzetih lokacija
 - bolji pokušaj da se, koliko je to moguće, očuva približno jednaka verovatnoća zauzeća bilo koje prazne lokacije

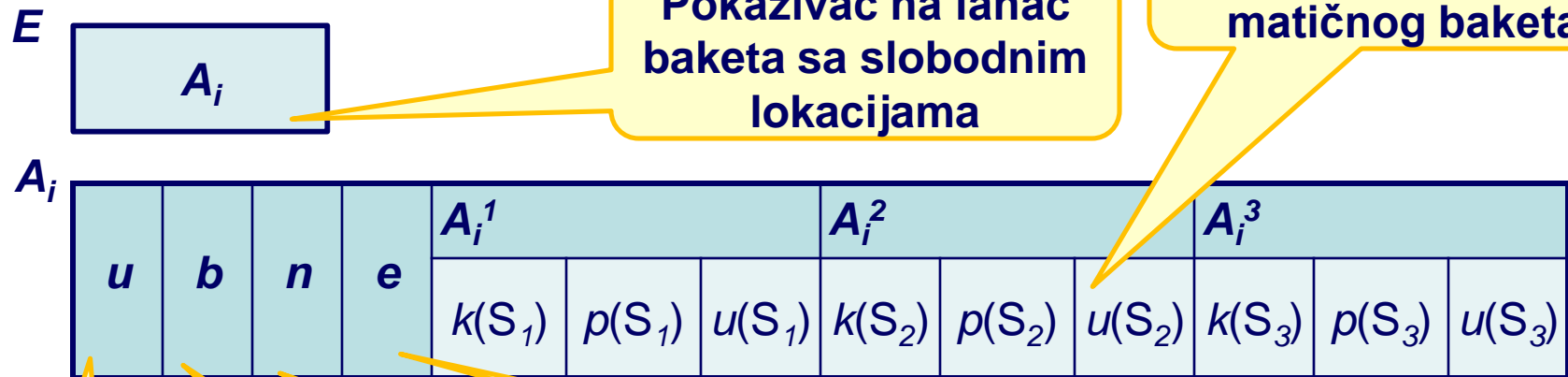
Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta sa sprezanjem u primarnoj zoni**
 - primena tehnike sprezanja i složenija fizička struktura
 - ukoliko je matični baket popunjen, slog se smešta u prvu slobodnu lokaciju iz lanca slobodnih lokacija
 - sprežu se dvostruko baketi sa slobodnim lokacijama
 - specijalan (nulti) baket s pokazivačem na početak lanca
 - vrši se sprezanje svih sinonima u odnosu na matični baket
 - za svaki matični baket po jedan lanac sinonima
 - pokazivač na početak lanca u zaglavlju matičnog baketa
 - pokazivač na sledeći u lancu sinonima ugrađen u svaki slog

Statička rasuta organizacija datoteke

• Rasuta sa sprezanjem u primarnoj zoni

– format baketa i sloga

Pokazivač na lanac sinonima matičnog baketa

Pokazivač na prethodni u lancu baketa sa slobodnim lokacijama

Pokazivač na naredni u lancu baketa sa slobodnim lokacijama

Broj slobodnih lokacija u baketu

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta sa sprezanjem u primarnoj zoni**
 - **traženje slučajno odabranog sloga**
 - transformacija vrednosti ključa u adresu $A = h(k(S))$ i pristupanje matičnom baketu
 - praćenje lanca sinonima, započinjući od pokazivača u
 - metodom praćenja pokazivača
 - zaustavlja se na
 - a) pronađenom slogu, ako je uspešno
 - b) kraju lanca sinonima, ako je neuspešno

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta sa sprezanjem u primarnoj zoni**
 - **upis novog sloga**
 - nakon neuspešnog traženja, uvezivanjem u lanac sinonima
 - izborom prve prazne lokacije iz lanca baketa sa slobodnim lokacijama
 - na koju ukazuje E
 - **brisanje postojećeg sloga**
 - **fizičko**
 - uklanjanjem sloga iz lanca sinonima, uz potrebno prevezivanje
 - oslobađanje lokacije, uz eventualno vraćanje baketa u lanac baketa sa slobodnim lokacijama

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta sa sprezanjem u primarnoj zoni**
- glavna motivacija
 - izbegavanje efekata neefikasnog traženja (uspešnog i neuspešnog)
 - traženje se vrši samo u baketima koji sadrže slogove iz istog skupa sinonima
 - neuspešno traženje zaustavlja se dolaskom do kraja lanca spregnutih slogova - sinonima
- pozitivan efekat
 - poboljšana efikasnost traženja (naročito neuspešnog)
- negativan efekat
 - i dalje moguć efekat nagomilavanja prekoračilaca
 - komplikovanja fizička struktura

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta sa sprezanjem u zoni prekoračenja**
 - uvođenje zone prekoračenja – spregnuta datoteka
 - primena tehnike sprezanja i složenija fizička struktura
 - ukoliko je matični baket popunjen, slog se smešta u prvu slobodnu lokaciju iz lanca slobodnih lokacija u zoni prekoračenja
 - sprežu se jednostruko baketi sa slobodnim lokacijama u zoni prekoračenja
 - specijalan (nulti) baket s pokazivačem na početak lanca
 - vrši se sprezanje svih prekoračilaca
 - za svaki matični baket po jedan lanac prekoračilaca
 - pokazivač na početak lanca u zaglavlju matičnog baketa
 - pokazivač na sledeći u lancu prekoračilaca ugrađen u svaki slog u zoni prekoračenja

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta sa sprezanjem u zoni prekoračenja**
 - tipičan faktor blokiranja $f = 1$
 - mala je verovatnoća da se dva prekoračioca iz istog lanca sinonima nađu u susednim lokacijama
 - **formiranje**
 - uvek u jednom prolazu
 - svi prekoračioci su u zoni prekoračenja, koja je odvojena od primarne zone

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta sa sprezanjem u zoni prekoračenja**
 - **traženje slučajno odabranog sloga**
 - transformacija vrednosti ključa u adresu $A = h(k(S))$ i pristupanje matičnom baketu
 - praćenje lanca prekoračilaca, započinjući od pokazivača na početak lanca u matičnom baketu
 - ukoliko slog nije pronađen u matičnom baketu, a postoji lanac prekoračilaca
 - metodom praćenja pokazivača
 - zaustavlja se na
 - a) pronađenom slogu, ako je uspešno
 - b) kraju lanca prekoračilaca, ako je neuspešno

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta sa sprezanjem u zoni prekoračenja**
 - **upis novog sloga**
 - nakon neuspešnog traženja
 - u matični baket, ako ima mesta
 - uvezivanjem u lanac prekoračilaca, ako u matičnom baketu nema mesta
 - izborom prve prazne lokacije iz lanca baketa sa slobodnim lokacijama u zoni prekoračenja
 - na koju ukazuje pokazivač na početak lanca
 - **brisanje postojećeg sloga**
 - **fizičko**
 - uklanjanjem sloga iz matičnog baketa uz, eventualno, prebacivanje prvog prekoračioca u matični baket, ili
 - uklanjanjem sloga iz lanca prekoračilaca, uz potrebno prevezivanje

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta sa sprezanjem u zoni prekoračenja**
- glavna motivacija
 - izbegavanje efekata neefikasnog traženja (B) i (C)
 - traženje se vrši samo u baketima koji sadrže slogove iz istog skupa sinonima
 - neuspešno traženje zaustavlja se dolaskom do kraja lanca spregnutih slogova – sinonima
 - uklanjanje efekta nagomilavanja prekoračilaca (A)
 - svi prekoračioci u zoni prekoračenja – spregnuta datoteka
- pozitivan efekat
 - poboljšana efikasnost traženja (naročito neuspešnog)
 - u odnosu na datoteke s jedinstvenim adresnim prostorom

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Rasuta sa serijskom zonom prekoračenja**
 - uvođenje zone prekoračenja – serijska datoteka
 - ukoliko je matični baket popunjen, slog se smešta u prvu slobodnu lokaciju u serijskoj zoni prekoračenja
 - jednostavna struktura
 - nema dodatnih polja pokazivača
 - pogodna u slučaju manjeg očekivanog ukupnog broja prekoračilaca
 - ne isplati se sprezanje prekoračilaca u zoni prekoračenja

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Formiranje rasute datoteke**
 - aktivnosti formiranja rasuto organizovane datoteke realizuju se
 - potpuno uz pomoć metode pristupa, ako je podržava ili
 - delom uz pomoć aplikativnog programa i delom uz pomoć relativne metode pristupa
 - aplikativni program: transformacija vrednosti ključa, smeštanje prekoračilaca, formiranje baketa od više slogova, izdvajanje slogova iz baketa
 - relativna metoda: direktni upis i čitanje sadržaja baketa

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Formiranje rasute datoteke**
 - (1) inicijalno alociranje prazne datoteke
 - statička alokacija kompletnog praznog prostora datoteke
 - izbor postupka prepoznavanja slobodnih lokacija unutar baketa
 - putem sadržaja statusnog polja
 - upisom specijalnih znakova u lokaciju
 - putem indeksa slobodnih lokacija i njihovog sprezanja
 - (2) upisivanje slogova u rasutu datoteku
 - saglasno opštem postupku formiranja rasutih datoteka
 - na osnovu sadržaja vodeće datoteke kojoj se sekvencijalno pristupa ili
 - direktnim upisivanjem slogova u realnom vremenu

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Formiranje rasute datoteke**
 - **(A) Formiranje u jednom prolazu**
 - slogovi se upisuju u hronološkom redosledu nastanka
 - bilo čitanjem sadržaja vodeće datoteke u sekvencijalnom pristupu, bilo direktnim unosom podataka u realnom vremenu
 - **(B) Formiranje u dva prolaza**
 - slogovi se učitavaju iz vodeće datoteke i upisuju u rasutu
 - **(I) Prvi prolaz**
 - upisuju se samo oni slogovi koji će biti smešteni u matične bakete
 - **(II) Drugi prolaz**
 - upisuju se preostali slogovi – prekoračioc, saglasno izabranom postupku za smeštanje prekoračilaca
 - ima smisla kod datoteka sa jedinstvenim adresnim prostorom
 - time se umanjuje ukupan broj prekoračilaca

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Traženje sloga u rasutoj datoteci**
 - traženje logički narednog = slučajno odabranog sloga
 - vrši se metodom transformacije argumenta u adresu baketa
 - ako se slog ne nađe u matičnom baketu, a matični baket ima prekoračilaca, traženje se nastavlja
 - saglasno izabranom postupku za smeštanje i traženje prekoračilaca
 - linearna metoda
 - ponovna transformacija
 - metoda praćenja pokazivača
 - za zadati q i b , efikasnost traženja zavisi od primenjenog postupka za smeštaj prekoračilaca

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Obrada rasute datoteke sa probabilističkom transformacijom**
 - nepogodne za korišćenje u ulozi osnovne (prve) vodeće datoteke
 - mogu se koristiti kao obrađivane i vodeće u režimu direktne obrade
 - ne mogu se koristiti kao vodeće u režimu redosledne obrade
 - pošto fizička struktura ne sadrži informaciju o logičkoj strukturi podataka
 - mogu se obrađivati i u režimu redosledne i u režimu direktne obrade

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Obrada rasute datoteke sa probabilističkom transformacijom**
 - performanse redosledne i direktne obrade rasute datoteke su iste
 - zbog iste efikasnosti traženja i logički narednog i slučajno odabranog sloga

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Oblasti primene rasutih datoteka**
 - u svim mrežnim SUBP
 - u pojedinim relacionim SUBP
 - u namenskim bazama podataka
 - prednost
 - mali očekivani broj pristupa pri traženju slučajno odabranog sloga

Statička rasuta organizacija datoteke

- **Oblasti primene rasutih datoteka**
 - nedostaci
 - potreba da se unapred odredi veličina datoteke
 - pogodne samo za datoteke čiji se sadržaj ređe menja
 - intenzivno upisivanje novih slogova dovodi do degradacije performansi obrade
 - problem izbora probabilističke transformacije
 - ravnomerna raspodela broja sinonima po baketima i pri formiranju i pri ažuriranju
 - broj pristupa pri traženju može biti nepredvidivo velik

Sadržaj

- Rasute organizacije datoteka
- Statička rasuta organizacija datoteke
- Dinamička rasuta organizacija datoteke

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Dinamička rasuta datoteka**
 - osnovni nedostatak statičkih rasutih datoteka
 - uzajamna zavisnost metode transformacije identifikatora u relativnu adresu i veličine adresnog prostora dodeljenog datoteci
 - dolazi do pojave prekoračilaca
 - dolazi do degradacije performansi obrade datoteke
 - za datoteke koje se skoro isključivo obrađuju u režimu direktne obrade i čiji se sadržaj intenzivno menja
 - moguće je uvesti rasutu organizaciju koja će se dinamički prilagođavati aktuelnom broju slogova u datoteci

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Dinamička rasuta datoteka**

- više vrsta struktura dinamičkih rasutih datoteka
- zajedničke osobine
 - metoda transformacije h
 - ne zavisi od veličine adresnog prostora dodeljenog datoteci
 - ne menja se zbog upisa novih slogova ili brisanja postojećih
 - rezultat primene h na vrednost ključa
 - binaran broj maksimalne dužine d_{max}
 - vodećih d ($0 \leq d \leq d_{max}$) bitova rezultata transformacije je vrednost transformacije vt
 - vt se koristi za pronalaženje adrese baketa u kojem je slog
 - dužina d i broj baketa B se povećavaju i smanjuju dinamički

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Struktura dinamičke rasute datoteke**

- dva dela

- **adresar**

- sadrži niz pokazivača dužine 2^d ($d \geq 0$) sa adresama baketa i druga polja (uključujući i d i faktor baketiranja b)

- **zona podataka sa baketima**

- svaki baket sadrži zaglavlje i bar jedan slog

- zaglavlje baketa sadrži

- » polje d' ($0 \leq d' \leq d$) sa lokalnom dužinom vrednosti transformacije

- » polje m sa brojem aktuelnih slogova u baketu

- d' govori koliko istih bitova najveće težine vrednosti transformacije vt moraju imati svi slogovi u baketu

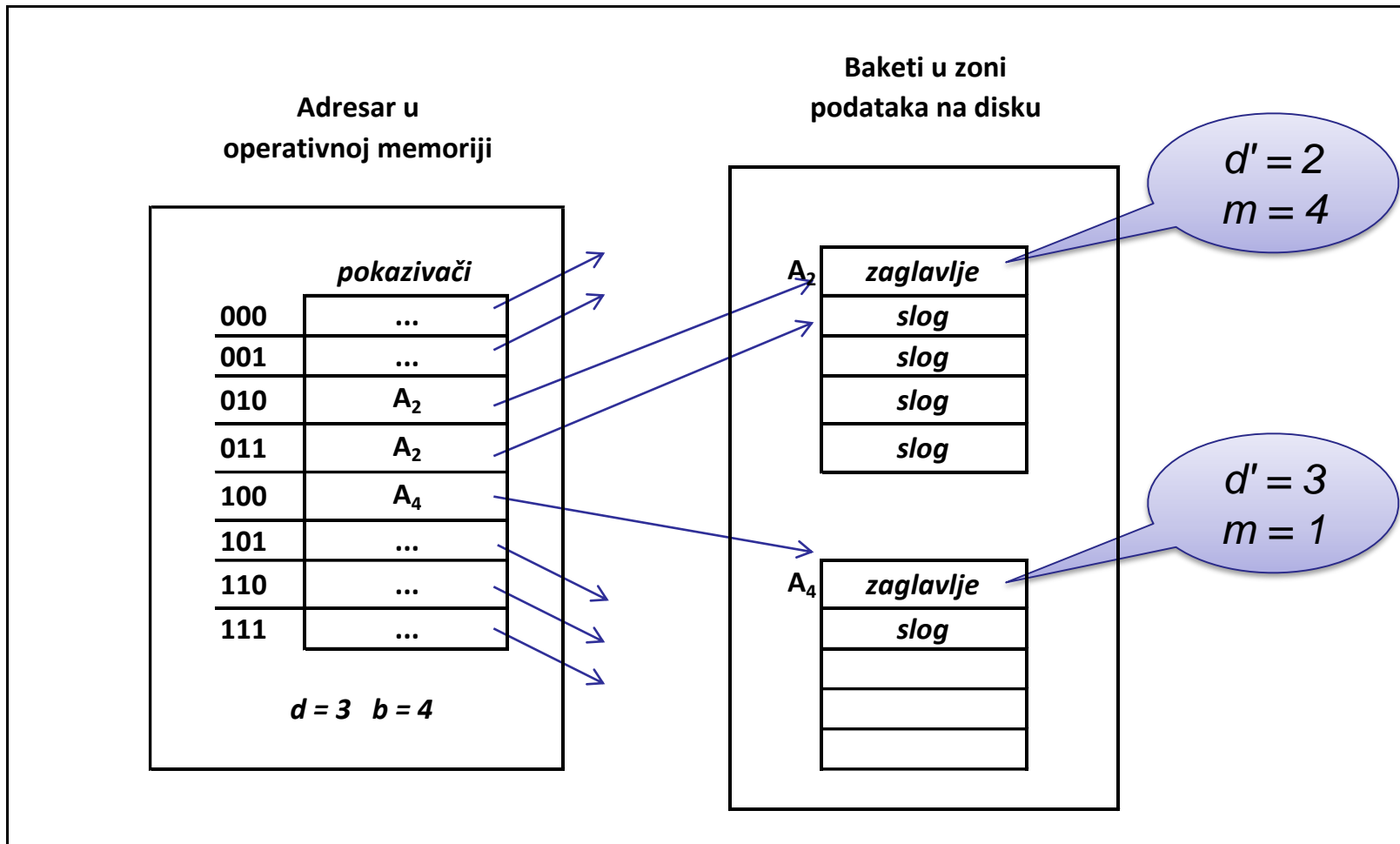
- adresar i zona podataka

- realizuju se kao dve posebne datoteke

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- Predstava dinamičke rasute datoteke

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Adresar**

- mala pomoćna struktura podataka
 - kao indeks koristi se za pristup baketima na disku
- najčešće se realizuje kao linearna struktura
- adresar sadrži
 - jednodimenzionalni niz od $2^d (\geq B)$ pokazivača ka baketima u zoni podataka, gde je B broj aktuelnih baketa u zoni podataka
 - promenljivu d
 - broj bitova najveće težine funkcije $h(k)$ koji se trenutno koriste za indeksiranje niza pokazivača
 - faktor baketiranja b

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Adresar**

- koristi se samo stvarno neophodni broj bitova za adresiranje baketa

$$d = \lceil \log_2 B \rceil$$

- adresar zahteva relativno mali kapacitet memorijskog prostora
 - ceo adresar može smestiti u OM
 - pri otvaranju datoteke adresar se prenosi u OM
 - u OM ostaje do zatvaranja datoteke, kada se upisuje nazad na disk
- pristup elementima niza pokazivača
 - na osnovu binarne vrednosti njihove pozicije u nizu
 - ta vrednost izražena je putem d bitova

Dinamička rasuta organizacija datoteke

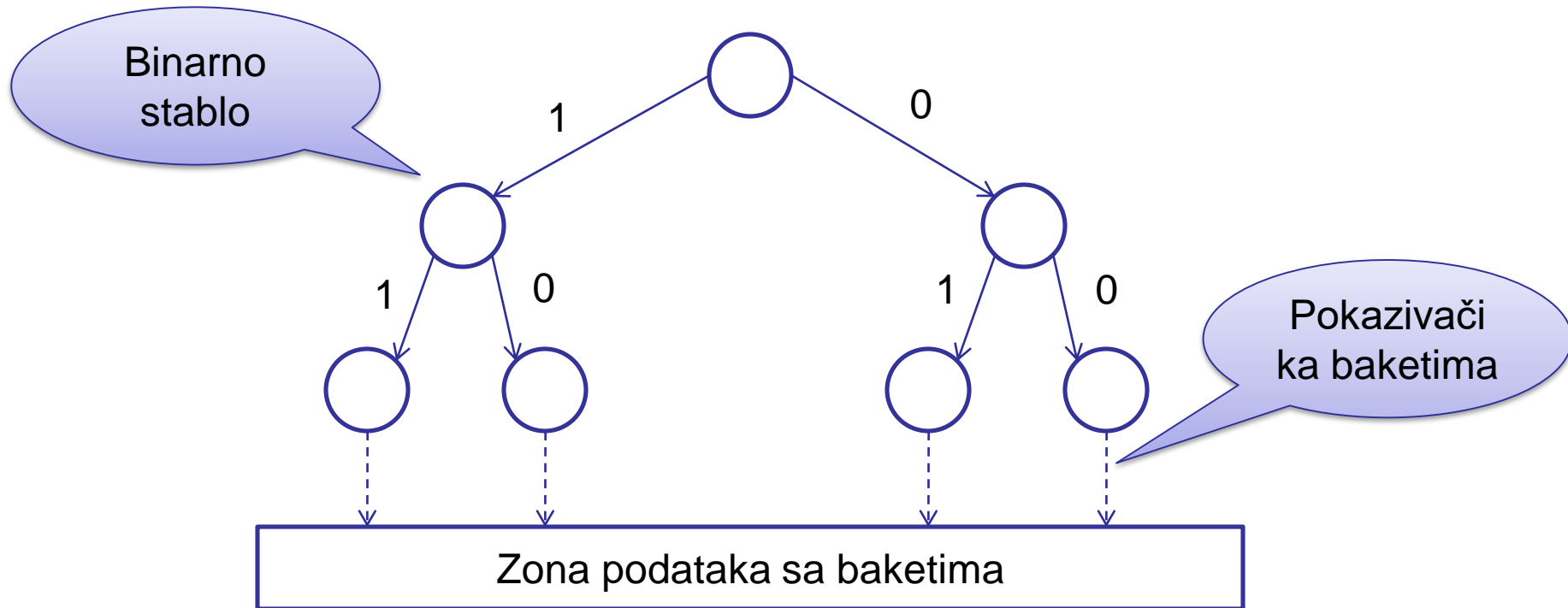
- **Adresar**

- indeksi niza pokazivača se ponekad predstavljaju kao kompletno binarno stablo
 - u čijim listovima se nalaze pokazivači ka baketima
 - levom odlaznom potezu iz jednog čvora pridružuje se binarni broj 1, a desnom 0
 - nizu dužine 2^d odgovara kompletno binarno stablo visine $h = d + 1$
 - svakom putu od korena do nekog lista odgovara $h - 1 = d$ ivica i nosi informaciju o jednom od 2^d indeksa u jednodimenzionalnom nizu pokazivača

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- Adresar - primer
 - binarno stablo, $d = 2$, koje reprezentuje niz pokazivača dužine $2^d = 4$

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Veza između adresara i zone podataka**
 - zona podataka sadrži bakete
 - svaki sadrži najviše b slogova
 - svaki sadrži zaglavlje sa poljima d' i m
 - svi slogovi u baketu moraju imati istih samo prvih d' bitova vrednosti transformacije
 - svaki element niza pokazivača u adresaru ukazuje na jedan baket koji poseduje slogove sa istih d' vodećih bitova vrednosti transformacije vt

Dinamička rasuta organizacija datoteke

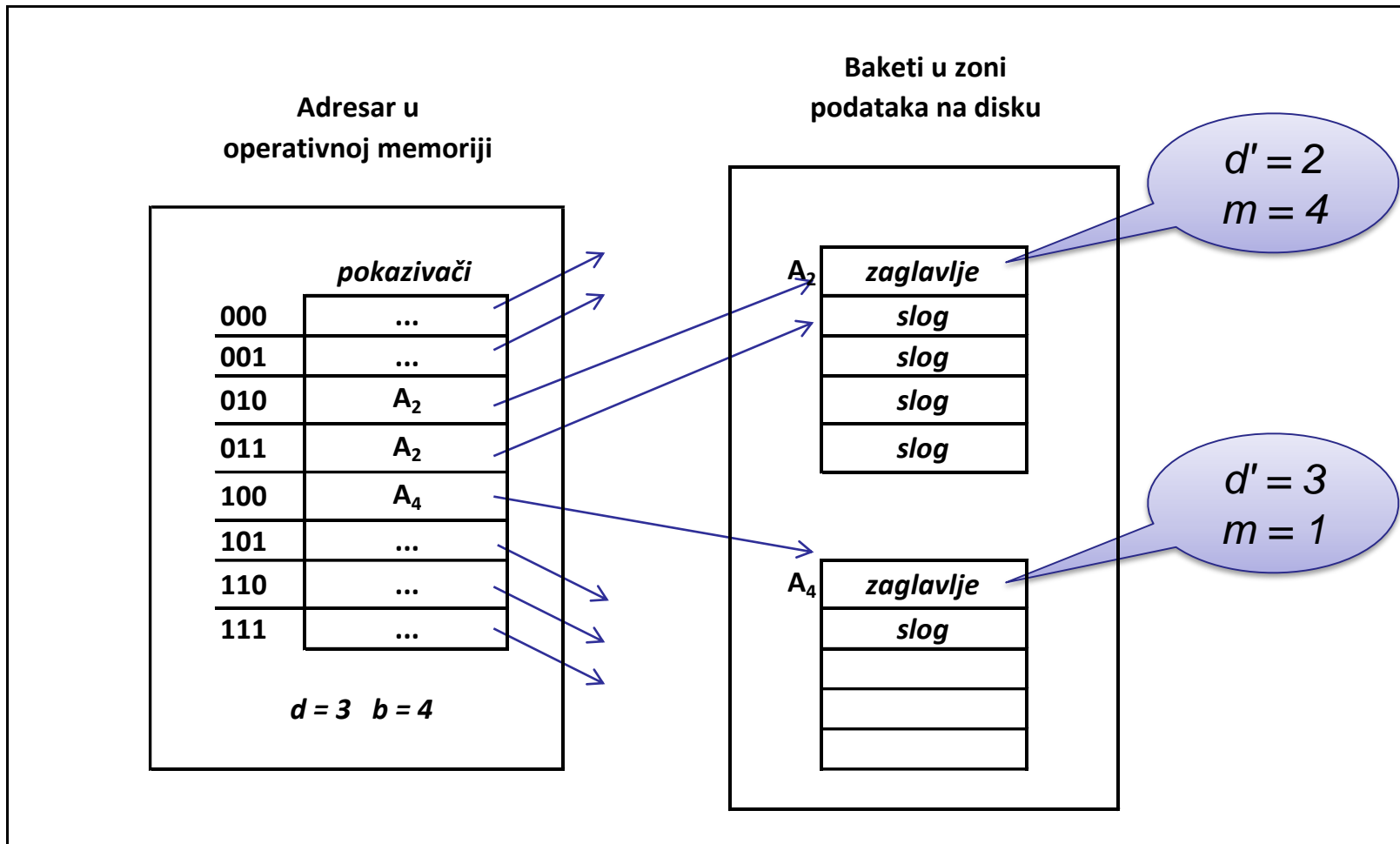

- **Veza između adresara i zone podataka**
 - ako za neki baket važi $d = d'$
 - svi slogovi u baketu imaju iste vrednosti transformacije vt dužine d
 - samo jedan pokazivač vodi od niza pokazivača u adresaru ka baketu
 - za $d > 0$ vrednosti transformacije vt slogova u baketu su jednake onoj vrednosti transformacije koja predstavlja indeks pokazivača ka baketu i
 - za $d = d' = 0$ vrednosti transformacije slogova u baketu su nebitne, a niz pokazivača je jednočlan
 - pošto broj pokazivača adresara koji ukazuju na isti baket iznosi $2^{d-d'}$, ako za neki baket važi $d' < d$ tada
 - slogovi u baketu moraju imati istih d' bitova najveće težine za vt , a mogu imati neke od $d - d'$ bitova najmanje težine različite
 - $2^{d-d'}$ susednih pokazivača čiji indeksi imaju istih d' bitova najveće težine za vt , ukazuje ka posmatranom baketu

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- Predstava dinamičke rasute datoteke

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Generisanje vrednosti transformacije**
 - kako bi se izbeglo snižavanje poželjnog stepena slučajnosti transformacije
 - vrednosti ključa k se podvrgavaju netrivialnoj transformaciji
 - redosled binarnih pozicija rezultata transformacije $h(k)$ se invertuje
 - za transformaciju h se bira neka metoda generisanja pseudoslučajnih brojeva
 - čiji je cilj da od datih vrednosti ključa sloga proizvede niz vrednosti sa što ravnomernijom raspodelom
 - pojava više od b slogova sinonima u okviru jedne klase može dovesti do potrebe da se menja metoda transformacije jer
 - dinamičke rasute datoteke ne poseduju mehanizam za smeštaj prekoračilaca

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Formiranje dinamičke rasute datoteke**
 - u režimu direktne obrade
 - vrednosti ključa slogova ulazne serijske datoteke podvrgavaju se transformaciji
 - od rezultata koristi se d bitova najveće težine kao indeks u jednodimenzionalnom nizu pokazivača ka baketima
 - baket čija je adresa dobijena korišćenjem tog niza u adresaru prenosi se u OM
 - ako slog sa istom vrednošću ključa u baketu ne postoji, novi slog se upisuje u baket
 - svakom upisu prethodi neuspešno traženje

Dinamička rasuta organizacija datoteke

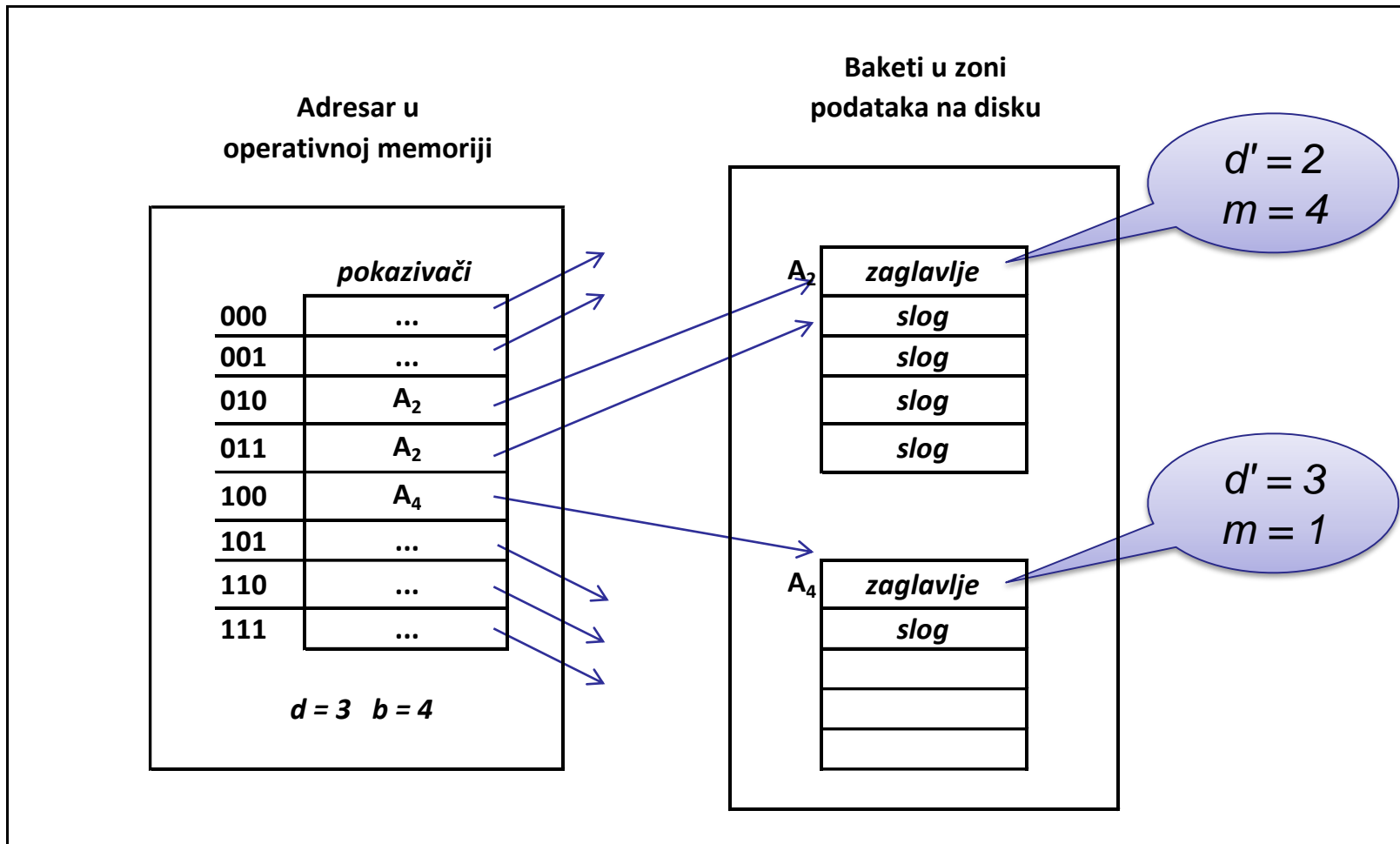

- **Formiranje dinamičke rasute datoteke**
 - tri slučaja upisa
 - prost upis
 - izvršava se u baketu sa $m < b$ slogova
 - novi slog se upisuje u prvi slobodnu lokaciju u baketu
 - broj zauzetih lokacija m se povećava za jedan
 - upis koji dovodi do deljenja baketa i udvostručavanja dužine niza pokazivača u adresaru
 - ako važi sledeće: $m = b$, $d' = d$
 - upis koji dovodi samo do deljenja baketa
 - ako važi sledeće: $m = b$, $d' < d$

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- Predstava dinamičke rasute datoteke

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Traženje sloga u dinamičkoj rasutoj datoteci**
 - traženje logički narednog i slučajno odabranog sloga vrši se korišćenjem istog algoritma
 - koraci algoritma za traženje slučajno odabranog sloga
 - vrednost ključa k se podvrgava transformaciji h
 - rezultat transformacije $h(k)$ se pretvara u vrednost transformacije dužine d_{max} bita
 - korišćenjem vrednosti transformacije dužine $d \leq d_{max}$ u adresaru se pronalazi adresa baketa, u kojem bi traženi slog trebalo da bude
 - ako je traženi slog u baketu, traženje je uspešno, inače je neuspešno

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Traženje sloga u dinamičkoj rasutoj datoteci**
 - transformacija ključa i generisanje vrednosti
 - vrši se u OM, ne zahteva pristup disku
 - kompletan adresar nalazi u OM
 - ne zahteva pristup disku
 - jedini pristup disku u cilju čitanja baketa
 - potrebno je najviše $R = 1$ pristupa
 - ako se baket već nalazi u OM važi $R = 0$

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Ažuriranje dinamičke rasute datoteke**
 - u režimu direktne obrade
 - svakom upisu ili brisanju prethodi jedno traženje
 - **upis novog sloga**
 - vrši po principima upisa novih slogova pri formiranju datoteke
 - u najnepovoljnijem slučaju upis zahteva
 - dva pristupa datoteci, ako upis ne dovodi do prepunjenja baketa
 - » jedan pristup za neuspešno traženje
 - » drugi za upis baketa
 - tri pristupa datoteci, ako upis dovodi do prepunjenja baketa
 - » jedan pristup za neuspešno traženje
 - » drugi i treći pristup za upis polaznog i jednog novog baketa u datoteku
 - broj pristupa (najnepovoljniji slučaj): $2 \leq R_i \leq 3$

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Ažuriranje dinamičke rasute datoteke**
 - **brisanje postojećih slogova**
 - dva baketa su prijatelji ako zadovoljavaju uslove
 - na njih ukazuju dva takva pokazivača u adresaru čiji se indeksi razlikuju samo na poziciji najmanje težine
 - lokalna $vt\ d'$ je jednaka za oba baketa
 - važi $d > 0$

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Ažuriranje dinamičke rasute datoteke**
 - tri slučaja brisanja
 - prosto brisanje
 - u baketu sa $m > 1$ slogova za koji važi da je ukupan broj njegovih slogova i slogova njegovog prijatelja veći od b
 - nakon uspešnog traženja svi slogovi u baketu koji su smešteni iza sloga koji se briše,
 - » pomeraju se za jednu poziciju ulevo
 - » parametar m se smanjuje za jedan
 - poslednji slog u baketu se briše
 - » smanjivanjem parametra m za jedan
 - » nakon čega se mora učitati prijatelj baketa da bi se proverio ukupni broj slogova u ta dva baketa

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Ažuriranje dinamičke rasute datoteke**
 - tri slučaja brisanja
 - spajanje susednih baketa, bez uticaja na veličinu adresara
 - dešava se kada nakon brisanja sloga ukupan broj slogova u dva baketa prijatelja nije veći od b
 - baketi prijatelji se spajaju
 - u spojenom baketu lokalna vrednost transformacije postaje $d' = d' - 1$
 - parametar m u baketu dobijenom spajanjem postaje $m \leq b$
 - svi elementi niza pokazivača koji su ukazivali na bakete prijatelje pre spajanja dobijaju pokazivač ka baketu dobijenom spajanjem

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Ažuriranje dinamičke rasute datoteke**
 - **tri slučaja brisanja**
 - spajanje susednih baketa sa smanjenjem dužine niza pokazivača na pola
 - dešava se kada, nakon spajanja, na svaki baket ukazuju najmanje po dva pokazivača u adresaru
 - u adresaru se vrednost transformacije d umanjuje za jedan
 - » čime se dužina niza pokazivača smanjuje na pola
 - svaka dva pokazivača čiji se indeksi razlikuju samo na binarnoj poziciji najmanje težine transformišu se u jedan

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Ažuriranje dinamičke rasute datoteke**

- **brisanje**

- pod pretpostavkom da datoteka sadrži bar dva baketa, i u slučaju prostog i u slučaju brisanja sa spajanjem susednih baketa, u najnepovoljnijem slučaju je potrebno izvršiti tri pristupa datoteci
 - jedan za pronalaženje sloga
 - jedan za učitavanje susednog baketa
 - jedan za upis bilo ažuriranog polaznog baketa ili baketa dobijenog spajanjem
- broj pristupa: $R_d = 3$
- redukcija veličine adresara ne zahteva pristupe disku

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Obrada dinamičke rasute datoteke**
 - dinamičke (kao i statičke) rasute datoteke su nepogodne za korišćenje u ulozi osnovne vodeće datoteke
 - mogu se koristiti kao obrađivane i vodeće u režimu direktne obrade
 - ne mogu se koristiti kao vodeće u režimu redosledne obrade
 - pošto im fizička struktura ne sadrži podatke o logičkoj strukturi podataka

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Obrada dinamičke rasute datoteke**

- mogu se obrađivati i u režimu redosledne i u režimu direktne obrade

- iste su performanse redosledne i direktne obrade rasute datoteke

- zbog iste efikasnosti traženja i logički narednog i slučajno odabranog sloga

- pod pretpostavkom da se adresar može smestiti u OM broj pristupa za pronalaženje jednog sloga: $R = 1$

- ukupni broj pristupa

$$R_{uk} = N_v^u + N_v^n$$

- važi i pri redoslednoj i pri direktnoj obradi

- ako je broj slogova vodeće datoteke

$$N_v = N_v^u + N_v^n$$

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Ocena karakteristika i oblasti primene**
 - ne proizvodi slogove prekoračioce
 - datoteka se širi i skuplja u zavisnosti od broja aktuelnih slogova
 - broj pristupa pri traženju ne zavisi od veličine datoteke
 - ako se adresar može kompletan smestiti u OM, tada je broj pristupa i u najnepovoljnijem slučaju 1
 - zato su ove datoteke veoma pogodne za direktnu obradu
 - nisu pogodne za redoslednu obradu
 - ali broj pristupa za pronalaženje jednog logički narednog sloga u obrađivanoj rasutoj datoteci iznosi jedan

Dinamička rasuta organizacija datoteke

- **Ocena karakteristika i oblasti primene**
 - rasute datoteke sa dinamičkom transformacijom
 - zasnovane su na ideji deljenja baketa, koju su pozajmlele od *B*-stabala
 - u traženju slučajno odabranog sloga su efikasnije od *B*-stabala
 - popularnost ovih vrsta datoteka zaostaje za *B*-stablina
 - postoje SUBP-ovi
 - koji podržavaju korišćenje fizičkih struktura zasnovanih na principima dinamičkih rasutih datoteka
 - podrazumevaju korišćenje *B*-stabala dok se izgradnja rasutih struktura mora posebno zahtevati

Sadržaj

- Rasute organizacije datoteka
- Statička rasuta organizacija datoteke
- Dinamička rasuta organizacija datoteke

Literatura

- Pavle Mogin: Strukture podataka i organizacija datoteka
 - Glava 11, izuzev poglavlja 11.2 i 11.3, i glava 14

Pitanja i komentari

Rasuta organizacija datoteke

*Struktura, formiranje, traženje,
obrada, ažuriranje, primena i
ocena*